

a pliocénkori felszínen feltöltődés ment végbe, tehát a barlanghoz tartozó völgy alsószakasz jellegű lett. Mert akkor a víznek el kellett öntenie a barlangot s amint *Kadić Ottokár* tisztelt barátom az egyik szakülésen tartott előadásában bebizonyította, a barlangot jó ideig el kellett öntenie a víznek. Ez pedig csakis úgy történhetik, tekintettel a mészkő rendkívül hézagos voltára, hogy a barlang, legalább részben a a hidrográfiai bázis szintje alá kerül.

Ez történt a Szemlőhegyi barlanggal s egyszerre fényes világosság vetődött a régmúlt geológiai korszakok egyik epizódusára. A barlang fenekén mint kövült virágok díszlenek a hajdani elöntésben keletkezett mésztufaképződmények s ezek ott díszlettek már akkor, amikor az ember első durva kőszerszámokkal verekedő ember sok ezeréves történelmének ideje alatt. Ott virítottak a barlang sötétjében a trójai háború idejében, amikor bronzfegyverekkel küzdöttek a hősök, ott voltak a történelmi idők aránylag nagyon rövid három-négyezer esztendejében. Hallották Budavár visszavételének döngő ágyulövéseit, míg végre a köfajtók csákánya pendült meg a százezer éve elrejtett kincseskamra boltozatának kérgezett kövein s napvilágra kerültek a hipparionnal, a masztodonnal és más ősemelősökkel egyidős üregek remek ötvösművü kincseikkel együtt. Milyen barbárság volna ezt megbolygatni pusztító kezekkel!

A Szemlőhegyi-barlang sokkal idősebb, mint a Pálvölgyi s barlangtani tudományunk egyik legértékesebb kincse. Feltétlenül szükségesnek tartanám, hogy hatóságilag megszerzettessék és tulajdonosa is elégedjék meg olyan árral, amely méltó a magyar emberhez, aki mindig barátja volt, sőt megértő mecenása minden tudományos törekvésnek. Nagyon helyén valónak találnám, ha ez a gyönyörű, tudományos szempontból talán legérdekesebb barlangunk legnagyobb barlangkutatónk nevét viseihetné s vagy *Kadić-* vagy *Ottokár-barlangnak* neveznék el. Ha valaki, akkor *Kadić Ottokár*, a magyar barlangkutató fíradhatatlan apostola ezt a legnagyobb mértékben megérdemelné.

A MAGYAR BARLANGKUTATÁS ÁLLÁSA AZ 1931. ÉVBEN.

Írta: *Kadić Ottokár dr.*

A letűnt év barlangkutató eseményeiről beszámolva örömmel jelenthetem, hogy a két év előtt újból föllendült barlangkutató munkásságunk az 1931. évben fokozott mértékben tartott. E munkásságnak a magvát most is a m. kir. Földtani Intézetnek rendszeres, országos barlangkutatói adják.

Az előző évben megállapított kutatóprogram szerint ebben az évben mindenek előtt a *Büdöspeszt*-ben régóta tartó rendszeres ásatások befejezésére került a sor. Az ásatás május 12-étől június 21-ig tartott s ez idő alatt a barlang északnyugati felében még fennmaradt részt a fenékgig kiástuk. Ezzel a munkával párvonalosan haladt a barlang végső szakaszában a mennyezetig érő feltöltés leásatása. Mikor az itt felhalmozódott humuszt és kötőrmelékét félig eltávolítottuk, kitünt, hogy a barlang végső részében kürtövel függ össze a külszínnel, amely egészen a felszínig ujkoru lerakodással volt kitöltve. Ezt eltávolítva a kürtöt szabaddá tettük, az ílymódon nyert meddő anyaggal pedig a barlangban kiásott részeket feltöltöttük és kiegyenlítettük. Ezenkívül a barlang előtti térséget is rendeztük, a barlanghoz vezető turistautat kiigazítottuk s helyenként kőlépcsőket építettünk, úgy, hogy jelenleg a *Büdöspeszt*hez rendezett, kényelmes uton mehetünk fel.

A végzett nagy munkához képest az elért eredmények is kielégítők. A mélyebb szintekből kikerült paleolitok aránylag jobb megmunkálást mutatnak, mint a felső szintekben gyűjtött tömérdek sok szilánk. A jobban megmunkált darabok között van egy harmadik dekadens babérlevélhegy, amely teljesen megfelel a Puszkaporosi kőfülkében gyűjtött példányoknak s így végleg megerősíti azt a korábbi feltevésünket, hogy a *büdöspeszt* őskőkori ipar a *késői szolátrénbe* tartozik. A *Büdöspeszt*-ben gyűjtött változatos jégkori fauna ez egyszer újabb fajokkal nem növekedett ugyan, a meglevő fajok azonban további darabokkal gyarapodtak. Ezzel az ásatással a kutatást ebben a barlangban végleg befejeztük.

Mikor a *Büdöspeszt*-hez vezető turistautat javítottuk, munkásaim az ut mellett kis sziklaodut bolygattak meg s ekkor kitünt, hogy ennek kitöltése csontokat rejt magában. Ezért ezt a sziklaodut egyik munkásommal gondosan kiásattam. Az innen kikerült sötétbarna sok apró csontnak tulnyomó része törött és kopott; a jobban megmaradt darabokban *Kretzoi Miklós dr.* főtítkárunk közel 15 fajból álló glaciális faunát ismert fel. Mivel ez a kis üreg faunatartalmánál fogva bizonyos jelentőséget nyert, *Királykúti sziklaodu* néven vezetem be az irodalomba.

A *büdöspeszt* ásatásokat befejezve, áttértünk a *Forrás-völgy* végső szakaszában levő *Forrásvölgyi-barlang* fölásatásához. A regényes helyen, őserdőben, sziklák között nyíló barlangot először 1912-ben kerestem fel, amikor azt átkutattam, felmértem és próbaképen felásattam. A barlang 42 m rel. magasságban fekszik a *Felső-forrás* fölött; széles, alacsony nyílása egységes nagy üregbe vezet, amelynek mennyezete omladozik és 5 kürtövel a tetőre nyílik. A mennyezet beomlása folytán és a kürtökön beszóródott rengeteg agyag és kötőrmelék több méternyi vastag-

ságu, teljesen meddő ujkoru fedőréteget alkot a régibb lerakódások fölött. Utóbbiakhoz csakis a meddő törmelékréteg eltávolítása után juthatunk, ami viszont rendkívül sok munkát igényel. Éppen ezért az első próbaásatás alkalmával nem tudtam az anyaggal megbirkózni.

A próbaásatást a múlt évben június 12-től július 10-ig nagyobb erővel folytattam. Ez idő alatt a tágas nagy előteret átlag 1 m-re leástuk, azután a kapott szint magasságában 4 m széles próbaárokkaal a bejáratba hatoltunk. Ezzel a munkával párvonalosan egy másik munkáscsoport az előtér északkeleti részét 2 m-re lejebb ásta. Nagy kötuskók szétrobantása, sok kötőrmelék és humusz eltávolítása után végre a barlang bejáratához érve, cserépedényekben és récens-csontokban gazdag neolitikoru telepre akadtunk. Ásatásunk utolsó napján értük el az egyik ponton a pleisztocént is, amely eddig egyetlen egy barlangi medvecsontot és egy szürke kalcedonból készített, jól megmunkált paleolit kaparót szolgáltatott. Ez arra enged következtetni, hogy a mélyebb lerakódások pleisztocén-korúak lesznek s hogy az ősemler ebben a barlangban is tanyázott. Az ásatást ebben a barlangban okvetlenül folytatni kellene.

A nevezett két barlang felásatásával párvonalosan más bükkvidéki barlangokban is folytak kutatások. Ásatásaim idejében a Bükkben *Schönviszky László* titkárunk és *Sebős Károly* vál. tagunk időztek. Mindkettőnek az volt a feladata, hogy a nehezebben hozzáférhető bükki zombolyokat másszák be, azokat pontosan átkutassák, felmérjék, fényképezzék és részletesen leírják. Munkatársaim igen szerény körülmények között expedíószerűen végezték nehéz feladatukat. Nagy cserkészsátorban laktak; kötelekkel, sodronyhágcsókkal, mérőeszközökkel, fényképezőgépekkel, meteorológiai műszerekkel, rajzolóeszközökkel, írógéppel, acetilénlámpákkal és kerékpárokkal voltak felszerelve. Nagy segítségünkre volt *Molnár György* miskolci kéményseprőmester, tagtársunk, aki a műszereket és kutatóeszközöket mindenkor legnagyobb készséggel autójával egyik zombolytól a következő zombolyig szállította. Érthető, hogy ilyen tökéletes felszerelés és a szükséges anyagi eszközök mellett munkatársaim két hónap alatt eredményes munkát végezhettek. *Schönviszky László* önállóan a puszkaporosi Szinvaszorosban még eddig át nem kutatott *Puszkaporosi sziklaüreget* és a diósgyőri Tapolca fölötti *Bacsókerti sziklaodut* dolgozta fel. *Sebős Károly* *Schönviszky* közreműködésével a Búdöspeszt melletti *Királykúti zombolyt*, a Lillafüred fölötti *Vesszősvölgyi* és *Szent István-zombolyt*, továbbá a *Görömbölyi* és a *Tatárárki-barlangot* dolgozta fel. *Sebős Károly* egyedül 1—1 munkás segítségével a *Királykúti sziklaüreget*, a *Szeleta*, a *Nagy-*

kömázsai, a Fényeskői, a Nagyráki, a Gulicskai, a Bodzasi, a Létrási és a Bolhási zombolyt, az Alabástrom-barlangot, négy háromkúti sziklaüreget és két háromkúti sziklakaput dolgozott fel.

Eszerint a letűnt nyár folyamán vezetésem alatt *Schönviszky László* titkárunk és *Sebős Károly* vál. tagunk közreműködésével 2 barlangban és 1 sziklaoduban rendszeres ásatást végeztünk, 3 barlangot, 12 zombolyt, 6 sziklaüreget, 1 sziklaodut és 2 sziklakaput barlangtani szempontból átkutattunk, pontosan felmértünk, lefényképeztünk, leírtunk és bennük meteorológiai megfigyeléseket végeztünk. Mindezek a vizsgálatok 2 hónapi munkaidő alatt történtek és 3200 P költségbe kerültek.

A rendszeres országos barlangkutatókon kívül a m. kir. Földtani Intézet még a *Táborhegyi sziklaüreg* kutatásában is résztvett. A Székesfővárosi Általános Vízépítési Alosztály a tavasz folyamán a sziklaüreg bejárata fölött omlásnak indult kötörműsöket közbiztonsági szempontból megerősítette s ezzel egyidőben magát a sziklaüreget is idegenforgalmi szempontból rendezte, az üregben felhalmozódott humuszt és kötörműsöket kitakarította, a bejárat előtti meredek lejtőn terraszt, a sziklaüreghez pedig turistautat épített s ezzel a székesfővárosnak egyik szerényebb, de igen tanulságos természeti emlékét a nagyközönség részére is hozzáférhetővé tette.

A rendezés megkezdésekor, a munkát vezető *Eulenberg István* mérnök, nagyon helyesen, jelentést tett a m. kir. Földtani Intézetnek a megindult műveletekről, mire az igazgatóság személyemet bízta meg azzal, hogy a munkálatokon résztvegyek és az ásatások kapcsán esetleg napfényre kerülő tárgyakat begyűjtsen. Hogy ez az intézkedés mennyire helyén volt, az már az első napokban beigazolódtott. Amikor ugyanis a sziklaüreg bejárataban a kitöltést leásták, a lerakódás pleisztocén részéből jégkorszakbeli emlékek jól megmaradt csontjaira akadtunk. A sziklaüreg belsejéből számos prehisztorikus cserépedényt és réccs csonttöredéket gyűjtöttünk.

Az eddig ismerttetett kutatások mind a m. kir. Földtani Intézet igazgatóságának rendelkezésére, nagysuri *Böckh Hugó* dr. államtitkár, igazgató rendelkezése szerint történtek, aki az Intézetnek nagyszabású gyakorlati munkássága mellett a mi szerény szakunknak is megfelelő munkateret adott. A kifürkészhetetlen sors azóta elszólította *Böckh Hugó* dr.-t arról a helyről, ahonnan annyi jóindulattal és megértéssel támogatta a magyar barlangügyet. Rövid, de áldásos igazgatását mi barlangkutatók is sokáig fogjuk emlegetni, emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

A Földtani Intézetten kívül történt kutatások közül elsősorban

azokról a munkálatokról kell megemlékezni, amelyeket a miskolci m. kir. Erdőigazgatóság megbízásából a lillafüredi *Szent István* barlangban Révay Ferenc főerdőmérnök és Sebős Károly vál. tagunk közreműködésével alkalmam volt a nyár folyamán vezetni. E barlangnak első idegenforgalmi rendezése a nagy üregek feltárása és az altárolétesítése, mint ismeretes, még Pfeiffer Gyula min. főtanácsos rendeltére történt, Ezt a munkát a letűnt nyáron folytattuk s így a barlang háromnegyed részét a nagyközönség részére hozzáférhetővé tettük. A munka zömét a barlangnak egyes nagy üregeiben, de különösen az ezeket összekötő szűk, alacsony járataiban felhalmozódott barlangi agyag és kötőmelék felásatása és kiszállítása képezte. Ezeket a szűk járatokat bővíteni, az alacsony folyosókat pedig mélyíteni kellett. A különböző szintekben fejlődött üregeket, termeiket és csarnokokat lépcsőkkel kötöttük össze. A lépcsők mellé és a kényesebb cseppkőcsoportok elé fakorlátokat állítottunk s végül az ily módon rendezett barlangszakaszokat villannyal kivilágítottuk.

A barlang rendezésével Lillafürednek látványosságait újabb kiválóan szép és tanulságos természeti emlékekkel gyarapítottuk. Az Anna- és Szent István-barlang jelenleg csonka hazánkban legjobban rendezett barlangjai közé tartoznak. A lillafüredi példát most a többi hazai barlangban, elsősorban a Aggteleki barlangban követni kellene, annál is inkább, mert az ilyen hasznos beruházások hamarosan megtérülnek és az államkincstárnak új jövedelmi forrást nyitnak.

A múlt év barlangkutató eredményei közé kell sorolnom továbbá azokat a nagyjelentőségű feltárol munkálatokat, melyeket Kessler Hubert vál. tagunk több társával az Aggteleki barlangban és a remetehegyi Hétlyukban eszközölt. Hogy a Baradlában a felfedezések lehetőségei még nincsenek lezárva, azt legjobban bizonyítja a Hosszuszói és Jósvalői barlangszakasznak a felfedezése. A Stixnek, mint tökéletes pataknek a Baradlában való felbukkanása, az Acheronnak rejtélyes eltűnése, a számos mellékág jelenléte és a hatalmas omlások alatt eltemetett ismeretlen barlangrészek mind arra engednek következtetni, hogy a Baradlát még mindig nem ismerjük teljes egészében, hogy a kutató és feltárol munkának itt még nagy tere van. Ennek igazolására szolgál Kessler Hubert tagtársunk legújabb vállalkozása is, aki társaival rövid idő alatt a barlangban közel két kilométernyi hosszúságban új üregeket tárt fel.

Ugyancsak Kessler Hubert tagtársunk kutatott a nyár folyamán a remetehegyi Hétlyukban is, ahol ennek az érdekes, pusztulásnak indult zombolynak egy újabb eddig ismeretlen részét tárta fel s ezt a

zsombolyt teljes egészében felmérte, lefényképezte és részletesen leírta.

A múlt évi barlangkutatóink sorozatát lezárja végül az a szerény feltáró munka, amelyet Társulatunk csekély anyagi támogatásával *Pápa Miklós* tagtársunk a budakalászi *Harapovácsi barlangban* végzett, amely munka azonban még nincs befejezve.

Fennebbi ismertetésünkből kitűnik, hogy barlangkutatóink a múlt évben igen gazdag és sokirányú eredménnyel jártak, hogy barlangkutatói dolgában ismét olyan színvonalra emelkedtünk, amely még a békebeli színvonalat is sok tekintetben felülmulja. Amit azonban ezután meg kell állapítanom, az már sokkal szomorúbb dolog.

Szomorú elsősorban az, hogy nagyszabású kutatásaink eredményét, az egymásra hámozódó adatokat, nem vagyunk képesek olyan alakban és terjedelemben publikálni, ahogy azok azt megérdemlik. Sem a „Barlangkutató”-t, sem a „Barlangvilág”-ot éveken át nem tudtuk folytatni s ezzel évről-évre lazult az a kapocs, amely Társulatunkat tagjaival és külföldi barátaival összefűzi. Hogy ezen némileg segítsünk, 1930. évtől kezdődőleg legsürgősebb tudományos és népszerű barlangvonatkozású közleményeinket más alkalmas folyóiratokban helyeztük el s ezek különlenyomatait tagdíjjárandóság fejében küldtük szét tagjainknak.

Ily módon a múlt évben a következő dolgozatokat jelentettük meg:

1. *Kadóc O.* A magyar barlangkutatói ősrégészeti eredményei. Megjelent a Szent István Akadémia kiadásában.

2. *Gebhardt A.* Az Abaligeti-barlang életvilága. Megjelent a „Természet”-ben.

3. *Kadóc O.* Cholnoky Jenő dr. karszttanulmányainak önálló eredményei. Megjelent a „Földrajzi Közlemények”-ben.

4. *Sebős K.* A pilisi Bivak-Barlang. Megjelent a „Természet”-ben.

5. Turista-vonatkozású barlangtani cikksorozat. Megjelent a „Turisták Lapja”-ban.

6. *Kadóc O.* A lillafüredi Szent István-barlang. Megjelent a „Természet”-ben.

A felsorolt kisebbszerű dolgozatokon kívül a magyar barlangtani irodalom újabb két nagyjelentőségű monografiával is gyarapodott.

Az egyik mű *Dudich Endre*-nek „Biologie der Aggteleker Tropfsteinhöhle „Baradla“ in Ungarn” című könyve, melyet a bécsi barlangtani intézet monografia-sorozatában adott ki. A mű részletesen tárgyalja azokat az élettudományi eredményeket, amelyeket szerző több éven át az Aggteleki-barlangban ért el. Értéke háromszoros, mert 1. szerző egészen újszerű élettudományi kutatómódszereket használt s ezzel úttörő munkát végzett; 2. hazánk legjelentősebb barlangjának gazdag élet-

világát tárgyalja és 3. a mű német nyelven jelent meg s így az egész művelt világnak hirdeti a magyar barlangkutatás eredményeit.

A másik nevezetes mű, amely barlangjainkra is bőségesen kiterjeszkedik, *Kaán Károly*: „A természetvédelemről és a természeti emlékekről“ írt könyve. A mű olyan behatóan tárgyalja csonka-hazánk legjelentősebb barlangjait, hogy ezt a könyvet mi barlangkutatók is joggal miénknek mondhatjuk. A könyvet pompás kiállításban számos fényképmelléklet kíséretében a Magyar Tudományos Akadémia adta ki.

A másik szomorúság az, hogy évek óta nem tudunk külföldi szaktársainkkal közvetlenül érintkezni. Az a bensőséges viszony, amely az 1926-ban kötött érdekközösség révén a magyar, osztrák és német barlangkutatók között létrejött, azáltal, hogy barlangtani gyűléseikre nem tudunk elmenni, évről-évre lazul. Annál örvedetesebb, hogy a múlt évben az olaszokkal tudtunk új baráti kapcsolatokat létesíteni.

Perco András, a Postumiai-barlang igazgatója és az olasz barlangügyek vezetője megtudva, hogy mennyire vágyódom a barlangot látni és tanulmányozni, módot nyújtott arra, hogy a barlang-igazgatóság költségén Postumiába utazhassam s egy héten át mint az igazgatóság vendége a barlangot behatóan tanulmányozhassam. Hasonló szerencse érte *Dudich Endre* dr. vál. tagunkat is, aki hasonló kedvező körülmények között a postumiai barlang-igazgatóság költségén tanulmányozhatta a barlang egyik melléküregében létesített biológiai állomást.

Hogy *Perco András* igazgatónak és az olasz államnak szívélyes vendéglátását némileg viszonzzuk, a Postumiai barlangról több vetített-képes ismertető előadást tartottunk.

Egy további szomorú jelenség az, hogy az egyre rosszabbodó gazdasági viszonyaink következtében tagtársaink a Társulat zászlaját mind sűrűbben elhagyják s ebben a tekintetben a legmódosabb tagok járnak elől. Legtöbbször olyanok lépnek ki, akik eddig sohasem, vagy csak egyszer-kétszer fizettek tagdíjat s most amikor végre a hátralék befizetését sürgetjük, tagdíjkötelezettségük alul ugy bujnak ki, hogy a Társulattól kilépnek.

Annál örvedetesebb, hogy Társulatunkhoz ragaszkodó és tagdíjukat rendszeresen fizető tagtársaink szorgalmasan látogatják szaküléseinket s meglepedéssel fogadják azokat a barlangvonatkozású füzeteket, amelyeket szerény körülmények között részükre meg tudunk szerezni. A vezetőség viszont arra törekszik, hogy a napirendre kerülő előadások minél változatosabbak s felváltva tudományosak és népszerűek legyenek.

A letűnt évben a következő előadások szerepeltek:

1. A január 13-iki szakülésen *Dudich Endre* dr. ismertette az Agg-

teleki-barlangban ujabban végzett biológiai kutatások eredményeit.

2. A február 10-iki közgyűlésen *Cholnoky Jenő* dr. elnöki megnyitót tartott, azután pedig *Kadic O.* dr. beszámolt az 1930. évi hazai barlangkutató eredményekről.

3. A március 11-iki szakülésen *Gebhardt Antal* dr. előadást tartott az Abaliget-barlang biológiai kutatásairól.

4. A november 10-iki szakülésen *Kadic O.* bemutatta *Kaán Károly*-nak a természetvédelemről írt könyvét, utána pedig *Mottl Mária* ismertette a mixnítzi Sárkány-barlangban végzett kutatások eredményét és monografikus leírását.

5. A december 9-iki szakülésen végül *Kolosváry Gábor* dr. megtartotta „A barlang mint biotop és a pókok“ című előadását, utána *Schönviszky László* ismertette a Puszkaporosi sziklaüreget a Bükk-hegységben.

Igy tehát a közgyűlésen és 4 szakülésen 8 előadás került napirendre. Előadásainkat az Egyetemi Földrajzi Intézet előadótermében, keddi összejöveteleinket pedig az Egyetemi Őslénytani Intézet tanári szobájában tartottuk. E helyiségek átengedéséért *Cholnoky Jenő* dr. elnöknek és *Papp Károly* egyetemi tanár urnak tartozunk köszönettel.

Ha most jelentésem végén a letűnt évben végzett sokirányú és eredményekben gazdag tevékenységünkre visszapillantunk, önérzetes büszkeség és jóleső meglepedettség tölti meg keblünket abban a tudatban, hogy ennyi nyomoruság mellett, szűkös anyagi eszközökkel ennyit el tudtunk végezni. Hálás szívvel gondolunk mindazokra, akik az anyagiak előteremtésében ezt a munkalehetőséget megszerezték részünkre s akik barlangkutató törekvéseinkben bármilyen irányban segítségünkre voltak.

TÁRSULATI JELENTÉSEK.

Választmányi ülés 1932. évi februárius hó 9-én.

Elnök: *Kretzoi Miklós* dr. főtítkár.

Jegyző jelenti, hogy 7 tag a Társulattól való kilépését jelentette be, továbbá, hogy *Rakusz Gyula* m. kir. geológus, rendes tag elhunyt.

Elnök megállapítja a VI. rendes tisztújító közgyűlés napirendjét, idejét és előterjeszti az új elnökség, tisztikar és választmányi tagok jelölését.

Jegyezte: *Schönviszky László*.

Tisztújító közgyűlés 1932. évi februárius hó 16-án.

Elnök: *Cholnoky Jenő* dr.

